

ГЕНДЕРНИЙ АУДИТ ПРОСТОРУ МОБІЛЬНОСТІ МІСТА

Дорогавцев Д. О., Борис М. А.

Наук. керівн. : канд. філос. наук, доц. **Фесенко Г. Г**
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова

У сучасній урбаністиці зазначається, що міський простір має бути таким, що не тільки не шкодить фізичному, психічному, соціальному здоров'ю, а й забезпечує рівні можливості для всіх членів міської громади, незалежно від їх віку, статі, сімейного, майнового стану і т. ін. [1]. Сьогодні увага прикута до просторових бар'єрів, зокрема у свободі пересування громадським транспортом чи під пішого руху міста (жінки частіше користуються громадським транспортом або подорожують з дитиною в дитячому візочку) [2].

Актуальність теми роботи зумовлена потребою вдосконалювати науково-обґрунтовану методичну основу дослідження з урахуванням гендерних індикаторів простору мобільності міст. Актуальним для українських міст є і завдання: створювати безпечне середовище для всіх, розвивати доступний транспорт.

У центрі уваги мають бути визначені міські райони, де жінки переживають почуття незахищеності/небезпечності у різний час доби (неосвітлені вулиці; «бар'єри» пішого маршруту і т. ін.) [3-4]. Почуття небезпеки виникає у жінок і тоді, коли їм доводиться пересуватися з маленькими дітьми, використовувати ненадійні маршрути, очікувати громадський транспорт в незахищених місцях в ранні години доби. Такі локації роблять жінок вразливими і незахищеними. (Гендерно обумовлене насильство може також відбуватися на стоянці громадського транспорту у вигляді дискримінаційних повідомлень графіті) [5-6].

Світовий досвід підвищення якості території та якості життя населення сучасного міста свідчить про актуальність безбар'єрного підходу, як до проектування громадських просторів, так і транспортної інфраструктури. Зокрема, мова йде про те, що мало мобільним пасажиром, в тому числі з дитячими візками, повинні бути створені умови для посадки в громадський транспорт без сторонньої допомоги, так само як і висадки з нього. Важко не помітити, що в українських містах при вході до автобуса, тролейбуса або трамвайного вагона старих моделей доводиться долати дві-три сходинки, вузькі двері та поручень посеред дверного прорізу. Багатьом цей поручень просто необхідний, але пасажиром з дитячими візками він заважає потрапити до салону. З урахуванням цього міста оновлюють тролейбусний та автобусний парк з низьким рівнем підлоги, що полегшує користування громадським транспортом, втім його частка залишається недостатньою [7].

Крім того, інфраструктура метрополітену також не є дружньою до жінки. Незважаючи на те, що у Державних будівельних нормах (ДБН В.2.2-17:2006 «Доступність будівель і споруд для маломобільних груп населення») передбачено обладнання станцій метрополітену (в одному з вестибюлів) вантажно-пасажирського ліфту для транспортування мало мобільних пасажирів, київський та харківський метрополітен функціонує без ліфтових підйомників. Проведені авторами дослідження візуальні спостереження, виявили наступні гендерно чутливі бар'єри. У входах-виходах станцій метрополітену, переходах між станціями деякі сходи обладнані швелерами (двома рейками з П-подібним профілем), проте користуватися ними дуже незручно. Відстань між покладеними поверх східців «рейками» може бути більше або менше відповідних розмірів, зокрема, дитячих візків. Також на багатьох станціях метрополітену несподівана перешкода у вигляді вузького турнікета може виникнути не лише на вході, а й на виході зі станції. Крім того, в підземних пішохідних переходах, у тому числі й пов'язаних з вестибюлями станцій метрополітену, практично у всіх містах пострадянського простору облаштовуються по всій ширині проходу ґратки зливоприймачів. Їх конструкція викликає нарікання жінок, які носять взуття на високих

витончених підборах, і становить небезпеку через можливе потрапляння підборів в щілини таких ґраток зливу приймачів [2].

У результаті проекту «Полтава очима жінок» [7], коли 10 жінок здійснювали моніторинг міста на його безпеку та комфорт під час своїх повсякденних переміщень містом, було з'ясовані небезпеки міського простору для матерів, зокрема, з небезпекою дорожнього руху. Батьківські страхи за безпеку дитини у місті впливають на повсякденну мобільність матерів (у т.ч. супроводження дітей до школи та зі школи). У розмові з батьками, діти яких відвідують школу, часто можна почути, що «добре, що не треба дорогу переходити» або, навпаки, занепокоєння, що шлях дитини до школи проходить через нерегульований перехід. Так, «некомфортно переходити дорогу у місцях, де не оновили стерту розмітку, не встановлені знаки пішохідного переходу. Зони, де є пішохідний перехід, не регульований світлофором, майже не роблять перехід вулиці безпечнішим. Авто на великій швидкості проносяться по ним, навіть не пригальмовуючи. Пішоходів, що стоять перед пішохідним переходом, водії зрідка помічають. Через це є дуже багато тривоги під час переходу вулиці, а також за майбутнє, коли дитина почне ходити містом сама».

На дорогах біля дитячих садків та навчальних закладів має бути запроваджений інший/спеціальний швидкісний режим – обмежити рух транспорту з дозволеною швидкістю до 30 год/км, обладнати їх спеціальними попереджувальними дорожніми знаками, засобами примусового зниження швидкості (лежачими поліцейськими), магістральні – світлофорами на вимогу.

Відповідальні департаменти у різних містах України мають шукати рішення для вирішення таких проблем [8]. Втім є позитивний досвід міст України (наприклад, Івано-Франківська) у розбудові безпечних пішохід-центрованих на протигагу автомобіле-центрованим міським просторам.

У світлі вище викладеного, слід зазначити, що нагальним завданням у створенні безпечних міст є проведення ефективного моніторингу міського середовища [9]. Мова йде про здійснення систематичного комплексного обстеження міських об'єктів/локацій та постійного спостереження за станом об'єкту, систематичне вимірювання гендерно чутливих параметрів об'єкту/територій.

Література

1. Бібік Н. В. Гендерні візії «здорового міста» (з досвіду участі Гендерного центру ХНУМГ імені О. М. Бекетова у проектах облаштування дитячих майданчиків Харкова) [Електр. ресурс] / Н. В. Бібік, Г. Г. Фесенко // Гендер. Екологія. Здоров'я : матер. V міжн. наук.-практ. конф., 20 – 21 квітня 2017 , Харків : зб. наук. праць / МОЗ України, Харк. обл. держ. адміністрація, Гол. упр. у справах сім'ї, молоді та спорту, Харк. нац. мед. ун-т. – Х. : ХНМУ, 2017. – С. 40 – 42. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/45951/1/%D0%91-%D0%A4.pdf>
2. Сосіпатов А. М., Дорогавцев Д. О. Дослідження світового досвіду створення належних умов надання транспортних послуг з урахуванням гендерних особливостей // Гендерна політика міст: історія і сучасність: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 6 – 7 жовтня 2015 р. / [редкол.: Н. В. Бібік, Г. Г. Фесенко, З. О. Першай та ін.] ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – Вип. 5. – С. 272 – 275.
3. Фесенко Г. Урбан-антропологічний дискурс філософії безпеки / Г. Фесенко // Гілея : наук. вісн. – К. : Вид-во «Гілея», 2015. – Вип. 92 (№1). – С. 166 – 170.
4. Fesenko T. The safe city: developing of GIS tools for gender-oriented monitoring (on the example of Kharkiv city, Ukraine) / T. Fesenko, G. Fesenko, N. Bibik // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. – 2017. – Vol.3. – Iss. 2 (87). – P. 25-33.
5. Фесенко Г. Г. Філософія міста у гендерній інтерпретації просторів [Електр. ресурс] / Г. Г. Фесенко // Людинознавчі студії: зб. наук. праць Дрогоб. держ. пед.ун-ту. – Дрогобич: ДДПУ імені Івана Франка, 2014. – Вип. 30. – С. 56 – 68. – Режим доступу: http://ddpu.drohobych.net/filos_lud/wpcontent/uploads/2016/04/2014_7.pdf
6. Фесенко Г. Г. Гендерно-чутливі локації в урбанізованому просторі [Електр. ресурс] / Г. Г. Фесенко // Гендерний журнал «Я». – 2015. – № 2 (38). – С. 4 – 6. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/43802/>.

7. Місто як простір тривоги: матері говорять про Полтаву [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://kolo.news/category/suspilstvo/506>
8. Бібік Н.В. «Гендерні окуляри» для урбаністів [Електр. ресурс] / Н. В.Бібік, Г. Г. Фесенко, Т. Г. Фесенко // Гендер. Екологія. Здоров'я : матер. IV міжн. наук.-практ. конф. (Харків, 21 - 22 квітня 2015 р.). – Харків: ХНМУ, 2015. – С.41-42. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/43801/1/Bibik%20N.Fesesnko%20G.%20Fesenko%20T.pdf>
9. Фесенко Г. Г. Гендерний аудит як практика сталого розвитку міст [Електр. ресурс] / Г. Г. Фесенко // Гендерна політика міст: історія і сучасність Вип. 4 : наук. зб. : матер. III міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 23 – 25 жовтня 2013 р. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – Вип. 4. – С. 234 – 237. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/40342/>.